

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально – науковий інститут бізнесу та інноваційного розвитку
Кафедра публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки

ПРАВОЗНАВСТВО:

методичні рекомендації

до виконання практичних завдань і самостійної роботи для здобувачів початкового рівня (короткий цикл) вищої освіти ОПП «Агроінженерія» спеціальності 208 «Агроінженерія» денної форми здобуття вищої освіти

Миколаїв
2023

УДК 340
П 68

Друкується за рішенням науково-методичної комісії факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету від 08.03.2023 р., протокол №7

Укладачі:

- Л. Ю. Прогонюк - канд. юрид. наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки Миколаївського національного аграрного університету
- А. А. Гусенко - старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки Миколаївського національного аграрного університету

Рецензенти:

О. О. Мазіна – к.ю.н., директор Миколаївського юридичного фахового коледжу Національного університету «Одеська юридична академія»

Т. Г. Олійник – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств Миколаївського національного аграрного університету;

ЗМІСТ

Передмова.....	4
1. Програмні питання з курсу.....	5
2. Завдання до курсу «Основи правознавства»	7
Список рекомендованих джерел.....	24

Передмова

Вивчення правознавства спеціалістами різних категорій обумовлюється особливою соціальною роллю права в житті кожної окремої людини і суспільства в цілому.

Пристаючи до вивчення навчальної дисципліни, здобувачу вищої освіти необхідно перш за все, чітко усвідомити практичну важливість для себе опанування комплексом знань з основних правових понять і категорій, теоретичних напрацювань з питань державотворення та функціонування системи права, дії механізму правового регулювання, базових законодавчих положень за такими галузями права, як конституційне, цивільне, господарське, трудове, адміністративне, сімейне, кримінальне.

Важливе місце в системі вивчення правознавства здобувачами відводиться ознайомленню з законами та іншими нормативно-правовими актами, надбанню навичок аналізувати і тлумачити норми права, застосовувати отримані знання у практичній діяльності, правильно користуватися чинним законодавством та спеціальною літературою з різних галузей права.

Засвоєння специфічної фахової термінології, певного правового мінімуму – неодмінна передумова майбутньої професійної діяльності фахівця в обставинах сучасного економічного життя.

Дані методичні рекомендації призначені для закріплення знань з окремих галузей права, пристосування їх до практичних ситуацій у повсякденному житті та в професійній діяльності.

Мета вивчення дисципліни:

- Ознайомитися з особливостями, основними поняттями, категоріями, інститутами та галузями права;
- Здійснити правову підготовку, спрямовану на формування інтелектуального потенціалу висококваліфікованих працівників, що опанували основи теоретичних знань у сфері окремих галузей права, необхідні для майбутньої трудової діяльності.

Програмні питання з курсу

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Загальна теорія держави і права

Тема 1. Поняття держави і права

Теорії походження держави. Поняття держави та її ознаки. Місце апарату в механізмі держави. Характеристика внутрішніх і зовнішніх напрямків діяльності (функцій) держави. Поняття та види форми правління, форми державного устрою, форми державно-правового режиму (класифікація держав за їхньою формою). Поняття та функції права. Місце і роль права в системі соціальних норм. Структура права. Структура норми права. Характеристика джерел права як зовнішньої форми його виразу.

Ключові слова: право, держава, суверенітет, територія держави, народ, форма правління, форма державного устрою, форма державно-правового режиму, республіка, монархія, конфедерація, федерація, імперія.

Key words: law, state, sovereignty, territory of the state, people, form of government, form of state organization, form of state-legal regime, republic, monarchy, confederation, federation, empire.

Тема 2. Основи конституційного права України

Поняття конституційного права. Джерела конституційного права. Загальні засади конституційного ладу України. Конституційно – правовий статус людини і громадянина в Україні. Конституційно–правові основи організації і здійснення державної влади в Україні (Верховна Рада України, Президент України, виконавча влада в Україні.) Конституційні основи місцевого самоврядування в Україні.

Ключові слова: Закон, Конституція, референдум, укази, розпорядження, писана конституція, неписана конституція, фіктивна конституція, реальна конституція.

Key words: law, constitution, referendum, decrees, orders, written constitution, unwritten constitution, fictitious constitution, real constitution.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Окремі галузі права України

Тема 3. Основні поняття цивільного права

Поняття, принципи, функції і система цивільного права України. Загальна характеристика цивільного законодавства. Цивільний кодекс України. Цивільно-правові відносини. Суб'єкти та об'єкти цивільних правовідносин. Громадяни як суб'єкти цивільно правових відносин. Правоздатність та дієздатність громадян. Визнання громадянина безвісно відсутнім. Поняття юридичної особи. Цивільно - правові договори.

Ключові слова: цивільне право, фізична особа, юридична особа, громадяни, апатриди, біпатриди, правоздатність, дієздатність.

Key words: civil law, physical person, legal person, citizens, apatrides, bipatrides, law ability, legal capacity.

Тема 4. Спадкове право

Поняття спадкового права. Основні поняття спадкового права: спадщина, спадкоємець, спадкодавець. Особи, що не мають права спадкування. Спадкування за законом, черги спадкоємців за законом. Спадкування за заповітом, заповіт, вимоги до складання заповіту, принцип свободи заповіту, заповіт подружжя, секретний заповіт. Порядок прийняття спадщини, місце прийняття спадщини, час прийняття спадщини

Ключові слова: цивільне право, фізична особа, юридична особа, громадяни, апатриди, біпатриди, правоздатність, дієздатність.

Key words: civil law, physical person, legal person, citizens, apatrides, bipatrides, law ability, legal capacity.

Тема 5. Основи трудового права

Трудовий договір: поняття, сторони і зміст. Умови трудового договору. Випробувальний термін. Порядок прийняття на роботу. Права та обов'язки сторін. Контракт – особлива форма трудового договору. Документи, необхідні для укладання трудового договору. Види робочого часу. Види часу відпочинку. Види відпусток.

Ключові слова: колективний договір, трудовий договір, строк випробування, контракт, робочий час, час відпочинку, відпустка.

Key words: collective contract, employment contract, trial period, contract, working time, rest time, vacation.

Тема 6. Основи сімейного права

Сім'я за сімейним законодавством. Поняття шлюбу. Умови укладання шлюбу. Перепони для укладання шлюбу. Порядок укладання та припинення шлюбу. Розірвання шлюбу. Шлюбний договір. Немайнові та майнові правовідносини подружжя. Немайнові та майнові правовідносини батьків і дитини. Опіка та піклування. Усиновлення. Умови усиновлення. Тайна усиновлення.

Ключові слова: сімейне право, сім'я, шлюб, шлюбний вік, опіка, піклування, усиновлення, патронат

Key words: family law, family, marriage, marriage age, guardianship, care, adoption, patronage

Тема 7. Кримінальне право

Поняття і предмет кримінального права. Загальна характеристика нового Кримінального кодексу України. Поняття злочину та його ознаки. Види та склад злочину. Кримінальна відповідальність. Поняття і види обставин, що виключають злочинність діяння. Поняття покарання

та мета. Система і види кримінальних покарань. Поняття судимості. Необхідна оборона та крайня необхідність.

Ключові слова: злочин, суспільна небезпечність, протиправність, винність, караність, склад злочину, об'єкт злочину, суб'єкт злочину, покарання.

Key words: crime, social danger, wrongfulness, guiltiness, punishment, composition of crime, object of crime, subject of crime, punishment.

Завдання до курсу «Основи правознавства»

Тема 1. Поняття держави і права

Завдання 1:

Скласти схему класифікації держав за їх формою.

Завдання 2:

Скласти порівняльну таблицю «Конституція Пилипа Орлика та Конституція України 1996р.»

Завдання 3:

Визначити основні теорії походження держави та дати їм стисло характеристику: в ліву колонку вписати назви теорій походження держави, в праву – стисло характеристику, яка має включати наступні відомості: автори (відомі прихильники) теорії; короткий зміст або основні положення; час виникнення.

Завдання 4:

Назвіть та охарактеризуйте декілька сучасних монархій.

Завдання 5:

В світі існує близько 200 держав, серед них всього 30 з монархічною формою правління. Їх кількість поступово зменшується на користь республіканської форми правління.

Знайдіть інформацію про декілька існуючих держав, що є монархіями, та заповніть таблицю: ліва колонка – назва держави; права колонка – коротка характеристика монархії, що обов'язково включає в себе ім'я та титул монарха, порядок передачі влади, характеристику вищих органів влади, форму правління, політичний режим, форму державного устрою країни.

Завдання 6:

Визначити поняття «Правова система (сім'я)». Виписати основні правові системи (сім'ї) світу, та дати їх характеристику.

Завдання 7:

Порівняйте Конституцію України з конституцією іншої держави.

Тема 2. Основи конституційного права України.

Завдання 1:

Користуючись Законом України «Про громадянство України» від 18 січня 2001 р. виконайте завдання. У ст. 4 Конституції України проголошено, що «в Україні існує єдине громадянство. Підстави набуття і припинення громадянства України визначаються законом».

Дайте визначення поняття «громадянство України». Яка різниця між громадянством і підданством? Розкрийте підстави набуття та припинення громадянства України. Хто приймає рішення про надання і припинення громадянства України? Якими документами підтверджується наявність громадянства України?

Завдання 2 :

Громадянин Симоненко, віком 23 роки, бажає стати депутатом місцевої ради. Чи має Петришин право на це? Яким вимогам повинен відповідати гр-н Петришин для того, щоб реалізувати свій намір?

Завдання 3 :

У ст. 7 Конституції України проголошено, що «в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування». Звертаючись до Розділу XI Конституції України та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. визначте, що таке місцеве самоврядування? Які органи місцевого самоврядування діють в Україні? Визначте коло їх повноважень.

Завдання 4:

Ознайомтеся із Загальною декларацією прав людини від 10 грудня 1948 р. та порівняйте її зміст з розділом II Конституції України від 28 червня 1996 р. Коротко охарактеризуйте зміст декларації. Які права людини передбачені у декларації? Визначте групи прав і свобод, що передбачені Конституцією України. Які права, зазначені у декларації, знайшли своє відображення в Конституції України, а які ні?

Завдання 5:

Ознайомтеся з розділом II Конституції України від 28 червня 1996 р. Визначте права, свободи та обов'язки громадянина України у сфері: 1) політичній; 2) соціальній; 3) економічній; 4) культурній. Коротко охарактеризуйте кожну групу. Які саме права належать до відповідної групи? Якими статтями Конституції вони передбачені?

Завдання 6:

Зверніться до Закону України «Про вибори Президента України» від 5 березня 1999 р. і розв'яжіть завдання з посиланням на конкретні статті цього Закону. Громадянин Петришин, 1965 р. н., безпартійний, має бажання стати президентом України. Чи має Петришин право на це? Яким вимогам повинен відповідати Петришин для того, щоб реалізувати свій намір? Хто не може бути зареєстрований кандидатом у Президенти?

Завдання 7:

Ознайомтесь зі змістом Закону України «Про громадянство України» від 18 січня 2001 р. і виконайте завдання з посиланням на конкретні статті цього Закону: Громадянин України Микитенко виїхав на постійне місце проживання до Аргентини. Через певний час він подав документи на набуття громадянства цієї держави. Чи зберігатиме гр-н Микитенко і надалі громадянство України? Чи допускається за законодавством України подвійне громадянство? Які підстави і порядок припинення громадянства України?

Завдання 8 :

Ознайомтесь зі змістом Закону України «Про громадянство України» від 18 січня 2001 р. і дайте відповідь з посиланням на конкретні статті цього Закону. Говард Нуоку народився у травні 1999 р. в Києві. Його батьку і матері, які походять з Афганістану і належали до громадянства цієї країни, надано в Україні статус біженця на початку 1999 р. Які підстави набуття громадянства України передбачені Законом? За яких умов особа може набути громадянство України? Громадянином якої держави буде Говард Нуоку?

Завдання 9:

Ознайомтесь зі змістом Закону України «Про громадянство України» від 18 січня 2001 р. і виконайте завдання з посиланням на конкретні статті цього Закону: Громадянин Алжиру Пунджао має бажання одержати громадянство України, оскільки протягом трьох останніх років навчається у Києві в університеті, у нього виникли почуття до української дівчини, з якою він повинен намір одружитися. Які дії має вчинити Пунджао для реалізації свого наміру?

Завдання 10:

Ознайомтесь із розділом III Конституції України від 28 червня 1996 р. та ст. 7, 33 Закону України «Про всеукраїнський референдум» від 06 листопада 2012 р. і виконайте таке завдання: Громадянин України Дмитрук 18 грудня 2020 р. прибув на дільницю для голосування з метою участі у референдумі щодо приєднання України до Північноатлантичного блоку (НАТО). Проте голова дільничної комісії з референдуму повідомив Яневського, що той відсутній у списку громадян, які беруть участь у референдумі, оскільки двічі був засуджений за навмисні злочини. Дайте правовий аналіз зазначеної ситуації. Хто не має права брати участь у референдумі?

Завдання 11

У ст. 9 Конституції України проголошено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Зверніться до Закону України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. і дайте відповіді на такі запитання:

- Що таке міжнародний договір?
- Які види міжнародних договорів ви знаєте?
- Які основні міжнародні договори є частиною національного законодавства?

— Як співвідносяться між собою положення національного законодавства і міжнародних договорів?

Завдання 12

Визначте види виборчих систем. Дайте їхню стислу характеристику. Виділіть яка виборча система існує в Україні

Тема 3. Основні поняття цивільного права

Завдання 1

Користуючись нормативно-правовими актами поясніть поняття «дрібний побутовий правочин». Дайте визначення та встановіть характерні риси даної категорії. З'ясуйте в чому полягають особливості даного явища. Визначте, для чого законодавцем використовується дана категорія.

Завдання 2

Визначте підстави виникнення правовідносин.

Основною підставою виникнення правовідносин є юридичні факти (дії та події). ЦК України встановлює конкретний перелік юридичних фактів, які є підставами виникнення правовідносин.

Визначте поняття «юридичний факт», з'ясуйте класифікацію юридичних фактів, запишіть перелік юридичних фактів, визначених ЦК України як підстави виникнення правовідносин.

Завдання 3

Проаналізувавши відповідні положення Цивільного кодексу України, складіть порівняльну таблицю цивільної правоздатності та цивільної дієздатності фізичної особи (зміст, поняття, умови виникнення, види, можливість обмеження, умови припинення).

Завдання 4

13-річний Даниленко, катаючись на велосипеді, вчасно не загальмував і пошкодив мотоцикл Чернікова. Черніков вимагає від Даниленка гроші на ремонт мотоцикла.

Запитання до задачі:

Чи має право Черніков вимагати відшкодування шкоди, яка заподіяна його майну? Визначте, чи несе Даниленко відповідальність за пошкодження мотоцикла. Чи повинен Даниленко сплатити гроші за ремонт мотоцикла? Яким чином повинна бути вирішена дана ситуація?

Завдання 5

12-річний Сашко на запрошення кіностудії прийняв участь у кінозйомках, за що отримав винагороду у сумі 185 грн. На ці гроші він купив кулькову ручку, олівці та калькулятор. Батьки Сашка вирішили, що в нього вже є ці речі, тому вони віднесли їх до магазину і почали вимагати від директора повернути гроші. Директор відмовився задовольнити цю вимогу.

Запитання до задачі:

Чи правомірна відмова директора магазину?

Завдання 6

Учні гімназії під час перерви грали у футбол. Від удару м'яча 15-річним Михайлом було розбито вікно кафе „Рута”. Дрібне скло потрапило у страви, що готувалися на кухні кафе. У зв'язку з відмовою Михайла відшкодувати збитки, адміністрація кафе звернулася до суду з позовом про відшкодування нанесених збитків (вартість розбитого скла, роботу по встановленню шибок, витрати на приготування зіпсованих страв).

Запитання до задачі:

Як може вирішити справу суд? Хто буде нести відповідальність у даному випадку?

Завдання 7

Студент Данило, якому виповнилось 17 років, на отримувану стипендію придбав у магазині велосипед, який потім обміняв у сусіда на мисливську собаку. Батько Данила, дізнавшись про обмін, вимагав у сусіда повернення велосипеда. Коли останній відмовився, батько Данила звернувся до суду з позовом до сусіда щодо визнання договору міни недійсним. Одночасно батько Данила просив суд надати йому право отримувати стипендію сина та розпоряджатись нею, оскільки син витрачає її не на придбання книг та навчальних посібників, а на купівлю непотрібних речей. У вимогах батьку Данила було відмовлено.

Запитання до задачі:

Чи є підстави для оскарження рішення суду?

Завдання 8

Студент медичного училища, 15річний Іван, взяв на човновій станції напрокат човен вартістю 2650 грн. В призначений час Іван човен не повернув, пояснивши, що його вкрали, коли він купався. Адміністрація станції звернулася в юридичну консультацію за роз'ясненням щодо того, чи буде нести матеріальну відповідальність Іван та у якому розмірі.

Запитання до задачі:

Яка ваша думка з цього приводу?

Завдання 9

За рішенням суду Ганні був знижений шлюбний вік до 17 років, після чого вона зареєструвала шлюб з Клопотенко. У зв'язку з переїздом до чоловіка, який жив в іншому місті, вона вирішила продати дім, який перейшов до неї по заповіту від дідуся. Оскільки ніхто з її односельців не виявив бажання купити дім для постійного проживання, вона домовилась з одним із сусідів, Чекашовим про продаж йому дому під знесення. Батьки Ганни, почувши про це, заявили, що вони проти цієї угоди. Ганна відповіла, що договір з Чекашовим вже укладений, письмово оформлений і розривати його вона не має наміру. Тоді батьки звернулися з позовом до суду к Чекашову про визнання цієї угоди недійсною, бо вона укладена неповнолітньою дочкою без їх згоди.

Запитання до задачі:

Яке рішення повинен прийняти суд?

Завдання 10

Пенсіонер Андрійцев самотньо проживав у м. Вінниця, мав будинок та присадибну ділянку,

автомобіль та інші речі. Потрапивши в автомобільну аварію, Коломійцев отримав струс мозку і часто скаржився на головний біль. Незабаром він продав своє майно за заниженими цінами і переїхав жити до своєї сестри.

Донька Андрійцева звернулася до покупців з вимогою повернути майно, оскільки, за її поясненнями, батько після перенесеної травми став недієздатним.

Запитання до задачі:

Наскільки правомірні вимоги доньки Андрійцева?

Завдання 11

Між Савченко та його жінкою склалися неприязні стосунки. У червні 2018р., після чергової сварки Савченко зібрав свої речі і поїхав з дому нікому не повідомивши куди. У грудні 2018р. сестра Савченко отримала від нього лист, але в листі не повідомлялось про його місце знаходження. На поштовому штампі було визначене м. Одеса. Більш від Савченко ніяких відомостей не було. Дружина, бажаючи вступити в інший шлюб, звернулася 14 жовтня 2022 року до суду з проханням визнати Савченка безвісно відсутнім або оголосити його померлим.

Запитання до задачі:

Чи повинен суд задовольнити її прохання?

Завдання 12

Туристичний пароплав прямував із Одеси у Батумі. У Чорному морі він був захоплений 12-бальним штормом і затонув. Більшість членів екіпажа і пасажери були підібрані судами, що знаходилися неподалік, але декілька чоловік, у тому числі і Антохіна, знайти не вдалося. Жінці Антохіна була направлена радіограма про те, що її чоловік пропав безвісті під час корабельної аварії в умовах штормової погоди. Через 8 місяців Антохін за заявою дружини був оголошений померлим в судовому порядку. До дружини перейшло усе його майно. Вирішивши переїхати до батьків в Київ, вона продала дачу і автомобіль, а спортивний велосипед подарувала племінникові. Незабаром повернувся Антохін. Виявилось, що він разом з іншими членами екіпажа встиг перейти з борту тонучого пароплава на рятувальний пліт, який віднесло до незаселеного острова, де вони жили весь цей час, поки не були випадково виявлені екіпажем вертольота, що пролітав поблизу острова. Дружина Антохіна заявила, що шлюб між ними припинений, оскільки Антохін оголошений померлим в установленому порядку. Антохін зажадав повернення йому речей від осіб, у яких вони опинилися. Він також зажадав від дружини відшкодувати вартість речей, що не збереглися в натурі до моменту його повернення.

Запитання до задачі:

Чи правомірні вимоги Антохіна?

Завдання 13

Андрій, 15 років, та Петро, 14 років, по договору найму пасли корів у ПП «Світле». Під час перегону через полотно Одеської залізничної дороги обидві корови були зарізані поїздом. ПП «Світле» звернулося до суду з позовом про відшкодування з Андрія та Петра вартості корів.

Запитання до задачі:

Визначте осіб, які будуть брати участь у спорі.

Завдання 14

22-річний Микола Воронцов під впливом поганої компанії приохотився до спиртних напоїв, став приходити додому в нетверезому стані, повністю пропивати зарплатню, погано справлятися з роботою. Батьки Миколи, прагнучи врятувати сина від згубної дії алкоголю, звернулися до суду з проханням про обмеження дієздатності Миколи, особливо про позбавлення його права самому отримувати заробітну плату і продавати речі, що належать йому. Батько Миколи просив суд призначити його опікуном і заявив при тому про свій намір не витратити на сімейні потреби заробіток сина, а перераховувати його в Ощадбанк на його ім'я, але без права користування вкладом без дозволу батька.

Запитання до задачі:

Чи підлягає задоволенню прохання батьків Миколи Воронцова?

Тема 4. Спадкове право.

Завдання 1

Заповніть таблицю «Черги спадкування за законом»

Відповідно до норм ЦК України впишіть у таблицю спадкоємців, що відповідають чергам спадкування.

Завдання 2

17-річна Іваненко, яка проживає в Ірпіні, видала своєму чоловікові довіреність на продаж житлового будинку в м. Вінниця, який вона отримала у спадщину від своєї тітки. Будинок був проданий відповідно до вимог законодавства. Батько Іваненко — Кільчик, який проживає у Львові, дізнався про продаж будинку і звернувся з позовом до суду про визнання договору купівлі-продажу недійсним у зв'язку з тим, що його донька неповнолітня і тому не мала права видати довіреність і, крім того, він претендує на свою частку спадщини від померлої сестри. Назвіть види правочинів у даній ситуації. Чи мала право Іваненко видати довіреність? Чи має право Кільчик претендувати на частку у спадщині померлої сестри? За якої умови? В якому випадку Іваненко і Кільчик можуть бути спадкоємцями майна померлої? Чи можуть в даній ситуації визнати договір купівлі-продажу недійсним і які в цьому разі будуть правові наслідки? Визначте можливі варіанти вирішення даного спору в суді.

Завдання 3

У результаті автомобільної аварії загинули подружжя Степанови. Чоловік помер на місці аварії, а жінка через чотири години. У Степанових залишилось двоє дітей (син і дочка), а крім того, мати Степанова 75-х років, батько Степанової 65 років та її дорослий брат.

Запитання до задачі:

Визначте коло спадкоємців.

Завдання 4

Після смерті Ткаченка залишилось слідуєче майно: машина, носильні речі, предмети домашнього вжитку та грошовий вклад. Жінка (50 років) та повнолітня дочка проживали сем'єю з

Ткаченко, а дорослий син з сімєю окремо. Жінка і дочка померлого вважають, що сину, який живе окремо, нічого із спадкового майна не належить.

Запитання до задачі:

Чи є обґрунтованою така думка?

Завдання 5

Сім'я Попова складалася із його жінки (60 років), дочки з чоловіком та двома дітьми. Попов помер, не залишив заповіт. За рік до смерті Попова померла його дочка.

Запитання до задачі:

Як повинно бути поділене спадкове майно?

Завдання 6

Гриневич проживала з Ісаковим однією сім'єю, не перебуваючи з ним у шлюбі. Під час спільного життя у них народилось двоє дітей, у відношенні до яких Ісаков визнав своє батьківство з оформленням в органах ДРАЦС. Гриневич знаходилася на протязі 6 років на утриманні Ісакова, здійснювала догляд за дітьми і вела домашнє господарство. Ісаков помер не залишив заповіт. Других родичів та утриманців у нього не було.

Запитання до задачі:

Чи вправі Гриневич та її діти отримати спадщину?

Завдання 7

Батанов видав своїй жінці розписку про те, що він при оформленні заповіту не згадає в ньому дітей від першого шлюбу. Через рік після цього Батанов помер. В його заповіті, посвідченому нотаріусом, передбачалось, що все його майно, в рівних долях, він заповідає дітям від першого шлюбу. Батанова звернулась до суду з позовом про визнання цього заповіту недійсним, посилаючись на те, що під час його складання Батанов порушив згоду, закріплену виданою їм розпискою.

Запитання до задачі:

Вирішіть суперечку.

Завдання 8

Савельєва заповідала все своє майно, в тому числі й будинок Федоровій. Заповіт був складений у лікарні і посвідчений на прохання Савельєвой її сусідкою по палаті. Дата і місце складання заповіту визначені не були. Після смерті Савельєвой її сестра Жукова подала позов про визнання заповіту недійсним. Вона посилалась на те, що заповіт оформлено у відсутності нотаріуса з порушенням таємниці, так як в палаті Савельєвой і Федорової знаходились лікар, медсестра і декілько хворих.

Запитання до задачі:

На основі діючого законодавства вирішіть суперечку.

Вкажіть, як оформляється заповіт громадян, які знаходяться на лікуванні в медичних закладах.

Завдання 9

Зі спадкодавцем проживали жінка, син, дочка і мати 80 років. Після смерті спадкодавець залишив жінці, сину та дочці 100000 грн.

Запитання до задачі:

Чи має мати право на спадщину і якщо да – то в якій долі?

Завдання 10

Після смерті Доценко виявилось, що все своє майно він заповів 2-х річному онуку. Син звернувся з позовом до суду про визнання заповіту недійсним, мотивую тим, що дитина неповнолітня і отримати спадщину не може.

Запитання до задачі:

Чи буде правомірним його позов?

Чи може неповнолітній онук отримати спадщину і розпоряджатися нею?

Завдання 11

Васильчук помер не залишивши після себе заповіт. Із спадкоємців у нього був тільки син, який після смерті батька продає будинок і дачу, що залишилися йому у спадщину. Через 6 місяців з'явився син Васильчука від першого шлюбу і зажадав свою частку спадку.

Запитання до задачі:

Як вирішити суперечку? Чи правомірні дії сина?

Завдання 12

Громадянин Махов звернувся до нотаріуса з проханням про зміну заповіту, складеного два місяці тому у зв'язку з тим, що він посварився зі своїм братом, включеним до числа спадкоємців відповідно до заповіту. Нотаріус відмовив Махову у зміні заповіту, посилаючись на те, що для цього відсутні законні підстави.

Запитання до задачі:

Дайте вашу оцінку ситуації.

Завдання 13

Васильчук, який постійно проживав у м. Кривий Ріг, мав там будинок та інше майно, довгий час знаходився у відрядженні в Одесі, де через деякий час помер.

Запитання до задачі:

Визначте місце відкриття спадщини Васильчука ?

Тема 5. Основи трудового права.

Завдання 1

Написати заяву про надання відпустки.

Завдання 2

На фабриці «Евіс», де працює кількості працівників, власник за домовленістю з профспілковим комітетом уклав колективний договір і, не довівши його положення до відома працівників, направив на реєстрацію. Чи мав власник на це право? Хто виступає сторонами колективного договору? На яких підприємствах і в якому порядку укладається колективний договір? Відповідь обґрунтуйте посиланнями на відповідні статті Кодексу законів про працю України від 10 грудня 1971 р. і Закону України «Про колективні договори і угоди» від 01 липня 1993.

Завдання 3

Студент економічного коледжу Ледньов, якому виповнилося 15 років, вирішив влаштуватись на роботу у вільний від навчання час. З цією метою він звернувся до відділу кадрів Укрпошти із заявою, в якій просив надати йому будь-яку роботу. Начальник відділу кадрів відмовив Ледньову. у прийнятті на роботу, посилаючись на те, що той неповнолітній, а на заяві немає дозволу хоча б одного із його батьків. Чи правильно обґрунтовано відмову в прийнятті на роботу? Який порядок прийняття на роботу неповнолітніх існує за чинним законодавством? Відповідь аргументуйте з посиланням на законодавство.

Завдання 4

Поясніть, які відпустки у поточному році можуть бути надані Янчук, яка працює у цеху фабрики з виробництва лаків і фарб, є вагітною, а останній раз щорічною відпусткою скористалася минулого календарного року. Відповідь аргументуйте з посиланням на Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. та Закон України «Про відпустки» від 15 листопада 1996 р.

Завдання 5

17-літній Микола, який вступив до університету, висловив бажання працювати. У всіх фірмах, до яких він звертався, його просили працювати повний робочий день, пояснюючи, що навчання і робота не сумісні. Микола звернувся до адвоката з проханням роз'яснити його права. Які б роз'яснення надали Миколі ви? Які саме норми Кодексу законів про працю України ви б використовували, готуючи відповідь для Миколи?

Завдання 6

Оператора заводу «Чорноморець» Борисова у зв'язку з простоем виробничої лінії було переведено на два місяці на іншу роботу на тому ж підприємстві. Борисов відмовився від нової роботи і зауважив, що він оператор, а йому запропонували роботу техника, і що на такий строк адміністрація заводу не має права його переводити. За відмову від виконання нових функціональних обов'язків Борисову була оголошена догана. Чи правомірні в цьому випадку дії адміністрації заводу? Як у такій ситуації мав вчинити Борисов? Відповідь аргументуйте посиланнями на відповідні статті Кодексу законів про працю України.

Завдання 7

Прокопчук працював пекарем у приватному підприємстві. Проробивши рік, він вимагав надання відпустки, однак адміністрація підприємства йому в цьому відмовила, пославшись на те, що у них приватне підприємство, а відпустка надається тільки на державних підприємствах.

Запитання до задачі:

Чи правомірна відмова адміністрації?

Хто має право на відпустку?

Завдання 8

Технолог Артюхова звернулася із заявою до директора заводу з проханням встановити їй неповний робочий тиждень, оскільки вона змушена здійснювати догляд за важко хворим батьком, що проживає з нею в одній квартирі, а також вона одна виховує дитину у віці 12 років. Директор заводу відмовив Артюховій у проханні, посилаючись на те, що умови виробництва не дозволяють йому дати згоду на встановлення неповного робочого часу і запропонував звільнитися за власним бажанням.

Запитання до задачі:

Які підстави і порядок встановлення неповного робочого часу?

Чи законні дії директора заводу?

Завдання 9

Карпова працювала кресляркою в конструкторському бюро. Коли у неї народилась дитина, вона домовилася з начальником, що працюватиме половину робочого дня. Головний інженер заводу заперечував, посилаючись на великий об'єм роботи.

Запитання до задачі:

Яке рішення повинен прийняти директор?

Яка оплата праці при неповному робочому дні?

Завдання 10

17-річний Семенов, інвалід 2-ої групи і 14-річний Петров звільнилися з роботи за власним бажанням і через півроку повернулися на ту ж роботу. Адміністрація встановила їм 3-х місячний термін випробувань. Через 2 місяці вони були звільнені від роботи як не витримавші випробування.

Запитання до задачі:

Чи обґрунтовано звільнення ?

Завдання 11

Копіювальниця Трофимова працювала в заводоуправлінні і вчилася на вечірньому відділенні інституту. Вона попросила адміністрацію встановити їй неповний робочий день, щоб мати більше вільного часу для навчання.

Запитання до задачі:

Чи зобов'язана адміністрація задовольнити її прохання?

Тема 6. Основи сімейного права.

Завдання 1

Скласти позов про розірвання шлюбу, шлюбний контракт.

Завдання 2.

Визначити правові наслідки розірвання шлюбу та визнання шлюбу недійсним.

Розірвання шлюбу та визнання шлюбу недійсним – різні за правовим значенням, а відповідно й правовими наслідками юридичні факти. Користуючись законом, визначте правові наслідки припинення шлюбу шляхом розірвання та визнання шлюбу недійсним.

Завдання 2

В нормах СК України знайти положення, що закріплюють взаємні права та обов'язки подружжя. Виписати їх в таблицю, розділивши на дві групи (майнові та немайнові) із зазначенням номерів статей СК України.

Завдання 3

Після 17 років спільного життя подружжя Семенови розірвали шлюб. При розподілі майна у судовому засіданні Семенова просила визнати за нею право на гонорар чоловіка, який він нещодавно отримав за написання книги. В свою чергу Семенов претендував на половину квартири своєї дружини, яка була придбана нею ще до одруження і в якій вони проживали весь час спільного життя. Визначте правовий режим, який характерний для спільного майна подружжя? Дайте повну відповідь. Яке майно є особистою приватною власністю чоловіка та дружини? Чи підлягає воно розподілу між подружжям після розлучення? Чи має право Семенова у даній ситуації на гонорар свого чоловіка? Чи має право Семенов на частину квартири дружини?

Завдання 4

Коротков виплачував аліменти на утримання сина від першого шлюбу. Коли синові виповнилося 17 років, Коротков звернувся до суду з позовом про звільнення його від сплати аліментів, оскільки його син вже дорослий, закінчує технікум, отримує стипендію. Він же на своєму утриманні має дружину і неповнолітнього сина, а заробіток його складає незначну суму.

Запитання до задачі:

Чи повинен суд задовольнити прохання Короткова?

Завдання 5

Бородін тривалий час (більше року) знаходився в закордонному відрядженні. Коли він повернувся з відрядження, то дізнався, що його дружина народила дитину. Оскільки він з дружиною прожив більше 5 років і у них не було дітей, то він погодився всиновити дитину. Через 4 роки після народження дитини він залишив свою сім'ю. Дружина Бородіна подала до суду позовну заяву про стягнення з нього аліментів. У суді відповідач позов не визнав з тієї причини, що він не є батьком дитини, і представив документи, що обґрунтовують дане твердження.

Запитання до задачі:

Який повинен вчинити суд?

Завдання 6

Двадцятирічний Петро є студентом ВНЗ. Батько не проживає із сім'єю і відмовляється сплачувати аліменти на користь сина, мотивуючи це тим, що не має на це можливості і до того ж Петро є повнолітнім.

Запитання до задачі:

Дайте роз'яснення ситуації.

Завдання 7

Після смерті батьків Михайла його узяв на виховання Сохань, в якого вже була дитина — донька Ольга. Ставши дорослими, Михайло і Ольга вирішили одружитися, та батько дівчини згоди на це не дав, вважаючи, що шлюб між родичами недопустимий. Врахувавши категоричні заперечення батька, орган державної реєстрації цивільного стану відмовив у реєстрації шлюбу.

Запитання до задачі:

Чи є підстави для оскарження такого рішення?

Завдання 8

Громадянка Кудряшова звернулася до органу ДРАЦСу із заявою про розірвання шлюбу. У заяві Кудряшова вказала на підстави розлучення: чоловік останнім часом підтримує зв'язки з іншою жінкою, веде з нею спільне господарство, не підтримує матеріально її та сина. Далі зазначила, що спору про розподіл майна, що є їх спільною власністю, не виникає, а щодо утримання сина між ними досягнуто згоди. Однак орган ДРАЦСу не прийняв заяву до свого розгляду.

Дайте роз'яснення ситуації.

Завдання 9

Подружжя Кудряшових подало до органу ДРАЦСу спільну заяву про розірвання шлюбу за взаємною згодою. Орган ДРАЦСу прийняв заяву, зареєстрував у журналі.

Запитання до задачі:

Чому орган ДРАЦСу прийняв від подружжя заяву про розірвання шлюбу?

У яких випадках орган ДРАЦСу може розірвати шлюб ?

Завдання 10

Анастасія (19 років) та Віктор (17 років) вирішили одружитися. Працівники органу ДРАЦС, в якому вони вирішили зареєструвати шлюб, вказали на необхідність неповнолітньому Віктору отримати згоду батьків на укладення шлюбу .

Віктор вважав, що такий дозвіл йому не потрібний, оскільки він рішенням суду оголошений повністю дієздатним.

Запитання до задачі:

Чи обґрунтовані дії працівників органу ДРАЦС?

Завдання 11

Олександра Дроженко і Дмитро Овчар вирішили укласти шлюб.

У сумісній заяві про укладення шлюбу крім усього іншого вони вказали, що при вступі до шлюбу хотіли б узяти загальне прізвище Дроженко-Овчар.

Запитання до задачі:

Чи є правомірними їх дії?

Завдання 12

Віктор та Людмила познайомилися першого березня і того ж дня вирішили подати заяву до органу ДРАЦС про бажання укласти шлюб.

Запитання до задачі:

Чи буде дійсним їх шлюб, якщо вони знайомі дуже невеликий термін і фактично не знають один одного?

Завдання 13

Петро й Катерина подали заяву про укладання шлюбу. За декілька днів до реєстрації Катерина раптом заверебувала: висунула вимогу до Петра, щоб він надав їй медичну довідку, яка засвідчує, що він не хворий на СНІД. Петро розсердився і сказав, що інформація про стан здоров'я людини є таємницею і розголошенню не підлягає.

Запитання до задачі:

Хто з них не правий?

Завдання 14

Олена Родіна, незважаючи на поради рідних та близьких взяти при шлюбі прізвище чоловіка, все ж вирішила залишити своє дошлюбне прізвище. Через декілька тижнів після реєстрації шлюбу, відчувши недобррозичливе ставлення до себе з боку рідних чоловіка, зрозуміла, що зробила необачливо, а тому звернулася в орган ДРАЦС з проханням змінити її прізвище на прізвище чоловіка. В органі ДРАЦС їй відмовили, бо своє право на вибір прізвища вона вже реалізувала.

Запитання до задачі:

Чи правильно вчинив орган ДРАЦС?

Тема 7. Кримінальне право.

Завдання 1

Що таке злочин? Що таке склад злочину? Наведіть та охарактеризуйте елементи складу злочину. Визначте елементи та ознаки трьох окремих складів злочинів, передбачених розділом VII Особливої частини Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 р.

Завдання 2

Заповніть таблицю, визначивши, які з покарань є основними, які - додатковими:

<i>Основні покарання</i>	<i>Додаткові покарання</i>

- а) позбавлення волі на певний строк;
- б) довічне позбавлення волі;
- в) штраф;
- г) арешт;
- г) позбавлення права обіймати певні посади;
- д) громадські роботи;
- є) позбавлення військового звання;
- є) конфіскація майна.
- ж) виправні роботи;
- з) службові обмеження для військовослужбовців.

Завдання 3

Громадянин Петров, будучи мисливцем, зберігав удома, у своїй кімнаті, рушницю. Ця рушниця висіла на видному місці на стіні, не високо від підлоги, а кімната не закривалася на ключ. Одного разу, коли Петрова не було вдома, до його кімнати зайшов син, який зняв рушницю і вийшов з нею у двір, де на той час було багато дітей. Бажаючи пограти і не знаючи про те, що рушниця була заряджена, хлопчик жартома, не прицілюючись у конкретну дитину, натиснув на гачок. У результаті цього пострілу загинула 8-річна дівчинка. Чи є у діях Петрова склад злочину?

Завдання 4

Наведіть кілька прикладів зі злочинів, передбачених розділом II Особливої частини КК України, які можуть бути вчинені: 1) тільки у формі умислу; 2) тільки у формі необережності.

Завдання 5

15-річні учні Тарасенко та Цвіркун вирішили прогуляти заняття у школі і зателефонували до поліції з повідомленням, що у приміщенні навчального закладу закладено вибухівку. Заняття в школі були скасовані. Рятувальники, які виїхали на місце, вибухівки не виявили. Чи нестимуть учні відповідальність за свої дії? Дайте визначення поняття та ознак суб'єкта злочину.

Завдання 6

У магазині Дитячий світ несподівано спрацювала сигналізація. Отримавши сигнал, на місце пригода прибула група швидкого реагування готова до затримання небезпечних злочинців. Але застосувати зброю не довелося. Грабіжниками виявилися два десятирічні п'ятикласники, які перед закриттям магазину сховалися під прилавком. Коли магазин було закрито, хлопці набрали іграшок на кількесот гривень та спробували зникнути, але спрацювала сигналізація.

Запитання до задачі:

Чи вчинено злочин, ким, який? Чи є обтяжуючі або пом'якшуючі обставини?

Завдання 7

Лукіяничук, яка була вагітною, вирішила позбутись дитини. Після народження дитини вона викинула її з вікна 8 поверху гуртожитка, в якому проживала. Судово-медична експертиза встановила, що дитина народилась мертвою.

Запитання до задачі:

Як кваліфікувати дії Лукіяничук?

Завдання 8

Вершинін, перебуваючи у нетверезому стані, близько 12 години ночі помилково заліз у вікно до Галаєва, вважаючи, що це будинок його знайомої. Галаєв, який такж був у нетверезому стані, прийняв Вершиніна за злодія і почав його бити, наніс кілька ударів дерев'яною підставкою для квітів. Від одержаних травм Вершинін помер.

Запитання до задачі:

Як кваліфікувати дії Галаєва?

Завдання 9

Чи підлягає кримінальній відповідальності за КК України особа, яка:

- а) є особою без громадянства, постійно проживає на території України і яка вчинила злочин на території Росії;
- б) є іноземцем і займалася торгівлею українськими жінками;
- в) іноземець, який разом із злочинним угрупованням займався незаконним вивезенням дітей із території України;
- г) особа без громадянства, що не проживає постійно в Україні і займалася незаконним вивезенням дітей з її території з метою вилучення у них органів для трансплантації;
- г) іноземець, який тимчасово проживає на території України і займався експлуатацією дітей.

Завдання 10

Медична сестра хірургічного відділення лікарні помилково ввела хворій замість гіпертонічного - розчину формаліну. Виявивши помилку, вона не повідомила про те, що трапилось. Через якийсь час хвора померла. При своєчасному наданні кваліфікованої допомоги життя потерпілої могло бути врятоване.

Запитання до задачі:

Як кваліфікувати дії медсестри?

Завдання 11

Сторож магазину Богуцький В.І. увечері повертався додому із зарядженою рушницею. Проходячи повз двір Покотило В.С., він почув крик жінки, а підійшовши ближче, побачив, що п'яний Мельник В.Н. намагається побити Покотило В.С. Щоб відвернути бійку, Богуцький В.І. /він був дружинником/ вирішив вистрілити вгору.

Мельник В.Н., побачивши Богуцького В.І., кинувся до нього і несподівано ударив його ногою в живіт. Від удару Богуцький В.І. упав на землю, мимоволі натиснувши на спусковий гачок рушниці. Стався постріл, яким Мельника було вбито.

Запитання до задачі:

Чи є причинний зв'язок між діями Богуцького В.І. і смертю Мельника В.Н.?

Завдання 12

Озброєний обрізом Запорожець з метою викрадення відеоапаратури вночі ПРОНИК до будинку обласного телерадіокомітету, обеззброїв і зв'язав сторожа, засунувши йому глибоко в рот великий кляп. Кляп перекрив дихальні шляхи і сторож помер

Запитання до задачі:

Визначити форму і вид вини кожного злочину

Завдання 13

Робітник заводу Яковець виготовив пістолет під мілкокаліберний патрон.

Бажаючи його випробувати, він пізно ввечері кілька разів вистрелив на березі ставка в напрямку протилежного берега. Одним з цих пострілів було вбито дівчинку, яка там шукала цуцика. Відстань між Яковцем та потерпілою була близько 205м, їх розділяли ставок, болото з осокою і очеретом висотою близько 2 метри, за яким вздовж паркану йшла потерпіла. Яковець себе винним визнав частково і пояснив, що НІКОГО не хотів вбивати, дівчинку не бачив і не передбачав, що куля може перелетіти таку відстань.

Запитання до задачі:

Яковця засудили за навмисне вбивство.

Чи правильно вирішено справу

Завдання 14

Поліщук жив в квартирі на першому поверсі і під вікнами тримав свою автомашину. Щоб в нічний час захистити її від посягань, він, лягаючи спати, ледве помітно обвивав її електропроводом. Через вікно Поліщук простягав цей дріт в кімнату і підключав до електромережі. Одного дня рано вранці сусідка Поліщука вивела свого 4-річного сина на прогулянку і не помітила, як він підбіг до машини і став смикати електропровід. Поліщук ще не встиг вимкнути свій «винахід» з мережі, і дитина загинула. Будучи притягнутим до відповідальності Поліщук стверджував, що в смерті дитини винна його мати, яка не стежила за дитиною.

Запитання до задачі:

Як розцінювати дії Поліщука?

Завдання 15

Кошель звинувачувався у вбивстві дружини. Прокурор в обвинувальній промові просив суд

призначити підсудному покарання у вигляді 10 років позбавлення волі - максимальною міру, передбачену за злочин, осудний йому в провину. У свою чергу адвокат просив кваліфікувати дії Кошеля по іншій статті. Він посилався на матеріали справи, з яких було видно, що дружина Кошеля поводитися не гідним чином, хвалилася своїм успіхом у його друзів і колег. Того дня, коли сталося вбивство, вона у черговий раз стала погрожувати чоловікові, що відвезе сина, і він його більше ніколи не побачить. Доведений до відчаю, Кошель вдарив дружину кулаком в скроню - і вона миттєво померла.

Запитання до задачі:

По якій статті бав притягнутий до карної відповідальності Кошель? Як адвокат просив кваліфікувати діяння свого підзахисного?

Завдання 16

19-річний студент останнього курсу технікуму Чернов поїхав працювати вихователем в табір. Йому доручили працювати із загоном старших підлітків. З двома з них Чернов подружився. Часто вечорами, коли Чернову було нудно, він дозволяв цим підліткам не лягати спати після відбою, а приходити до нього в кімнату грати в шашки, доміно, розмовляти. Якщо у Ханіна було вино, він пригощав ним своїх нових приятелів. Одного дня увечері директор табору зайшов в кімнату Чернова і застав усіх трьох в стані сп'яніння. Чернов був відсторонений від роботи. Його поведінка обговорювалася на загальних зборах робітників табору.

Запитання до задачі:

Чи передбачена в КК відповідальність за дії скоєні Черновим?

Список рекомендованих джерел:

1. Верховна Рада України / Верховна рада України; Управління комп'ютеризованих систем. Київ : Верховна Рада України : сайт. URL : <http://rada.gov.ua>
2. Дутко А. О. Сімейне право України : підруч. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. 480 с.
3. Капиленко О. П. Правознавство : навч. посібн. Київ, 2017. 320 с.
4. Кириченко В. М. Правознавство : навч. посібн. Київ, 2017. 240 с.
5. Мирошніченко В. О. Основи правознавства : навч. посібн. Київ : ЦУЛ, 2019. 249 с.
6. Несинова С. В. Господарське право України : навч. посібн. Київ : Юрінком-інтер, 2014. 204 с.
7. Петков С. В. Правознавство : підруч. Київ : ТОВ «Роял принт», 2020. 360 с.
8. Щербина В. С. Господарське право : підруч. Київ: Юрінком-інтер, 2016. 640 с.
9. Ярошенко О. М. Трудове право : підруч. Харків : Вид-во, 2022. 376 с.

Навчальне видання

ПРАВознавство

Методичні рекомендації

Укладачі: **Прогонюк** Людмила Юріївна
Гусенко Анжела Анатоліївна

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 2,1

Тираж 25 прим. Зам. № ____

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Гергія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 29.02.2013 р.